

Egyetemi doktori (PhD) értekezés tézisei

**A cigány/roma identitás és a cigány reprezentációk
néprajzi vonatkozásai**

Berek Sándor

Témavezető: Dr. Ujváry Zoltán
Egyetemi tanár, professor emeritus

DEBRECENI EGYETEM

Történelmi és Néprajzi Doktori Iskola

Debrecen, 2010.

I. Az értekezés célkitűzése, a téma körülhatárolása

Az értekezés a cigány/roma identitás és a cigány reprezentációk néprajzi vonatkozásait mutatja be különböző források alapján. A kutatás központi hipotézise szerint az etnikai alcsoportok közös identitásának formálódásában a néprajzi diszciplína programszerűen és kulturális gyakorlatában is döntő szerepet játszik mint alkalmazott tudomány. A központi hipotézis következménye annak vizsgálata, hogy a néprajzi diszciplínára milyen cigány reprezentációk jellemzőek, és hogyan konstruálódott a néprajzi cigány etnicitás.

Az értekezés a cigányokra/romákra vonatkozó ismereteinket diszkurzív rendszereknek tekinti. A diszkurzív rendszerek olyan tárgykonstrukciók, amelyek a kijelentéseinket integrálják, és egyben elkülönítik egymástól különböző összefüggésekben. A cigányokra/romákra vonatkozó tárgykonstrukciók azonban különféle módon mutatják be a cigányokat/romákat. A bemutatásnak ezeket a különféle módjait nevezem reprezentációs rendszereknek. Az értekezés a cigányok/romák identitásáról kialakult diskurzuscsoportokhoz kapcsolódik, ezen belül pedig elsősorban a cigány/roma népismeretnek nevezett diskurzustípust vizsgálja. Nem közvetlen tárgya ugyanakkor a cigány/roma identitás meghatározása. A cigány/roma identitásnak csak a cigány/roma népismeretnek nevezett diskurzustípusban előforduló konstrukcióival foglalkozik. A cigány/roma népismeret azonban nem egyszerűen diskurzustípus, hanem a romológia és a tudományos diszciplínák mellett a cigányokra/romákra vonatkozó ismereteink interpretációs típusa is. A *Cigány/roma népismeret és identitáskonstrukciók* című fejezet mutatja be ennek az interpretációs típusnak a különböző koncepcióit, illetve az értelmezési rendszert, amelynek része a cigány/roma népismeret is, annak kritikájával együtt, továbbá ebben az értelmezési rendszerben azokat a cigány/roma identitáskonstrukciókat, amelyek a cigány/roma népismereti tankönyvekben intézményesültek. A *cigány/roma identitástervezetek és reprezentációk a társadalomban* című fejezet az egyik identitástervezet delegitimációjának folyamatával és delegitimációs struktúráival foglalkozik, amely átalakította a cigány/roma népismeretet mint interpretációs típust, mivel az identitásvita résztvevői az ismeretek meghatározásához szociális és morális funkciókat is hozzárendeltek. Ebben a fejezetben vizsgáltam még az identitásvita időszakára korlátozva az identitástervezetek, a cigány/roma reprezentációk és a társadalmi kontextus kapcsolatát, továbbá egy cigány/roma reprezentációs konfliktussorozat média konstrukcióit, és a reprezentációs konfliktushoz és annak médiakonstrukcióihoz kapcsolódó társadalmi diskurzusnak egy-egy szegmensét is. A társadalmi kontextussal való kapcsolat bemutatása, a médiakonstrukciók és a társadalmi diskurzus leírása, sokféleségük és

kiterjedésük miatt, nem lehetett teljes és kimerítő, de mégis szükségesnek tartottam vizsgálatukat, hogy érzékeltethessem az identitástervezetek társadalmi beágyazódását és a cigányokra/romákra vonatkozó diskurzusok és tárgykonstrukciók változatosságát. A néprajz a legfontosabb konstitúciós diszciplínának bizonyult a cigány/roma népismeret különböző koncepcióiban, az értelmezési rendszerben a cigány/roma népismeretnek mint interpretációs típusnak a tudományos ellenőrző diszciplínái között, továbbá az identitástervezetek ismeretforrásainál, mivel ezekhez a konstrukciókhoz felhasznált ismereteknek egyik legfontosabb összetevője a néprajzi ismeretanyag. A *cigány/roma népismeret néprajzi vonatkozásai* című fejezet a cigány/roma népismereti tankönyvek második korszakában keletkezett fontosabb identitástervezetek és a néprajz konstitúciós kapcsolatait, a tervezetek néprajzi vonatkozásait mutatja be. A *cigány/roma reprezentációk néprajzi kontextusa* című fejezet a cigány/roma identitástervezetek, a reprezentációk és a néprajz kapcsolatait már a néprajzi diszciplínán belüli történeti folyamatként értelmezte, amely szorosan összefügg a következő részek kutatási tárgyaival, mivel kutatástörténeti áttekintése a cigány reprezentációk néprajzi kontextusát mutatja be. A *Cigány/roma reprezentációk a XIX. század végén* című fejezet néprajzi cigány/roma reprezentációs rendszereket vizsgált, amely azt mutatja be, hogy mit jelentett a „cigányügy” Magyarországon, továbbá hogyan konstruálták meg a néprajzban a „cigány etnicitást” a XIX. század végén és a XX. század elején. A *Néprajzi cigány reprezentációk a debreceni Déri Múzeumban* című fejezet a Déri Múzeumban található források segítségével több mint egy évszázad néprajzi cigány reprezentációit tekintette át. A források rendszerének, a forrásfeltárás és az adatbázisok létrehozásának leírása után a szöveges források alapján előbb a narratívumokat, majd a narratívák rendszerét, továbbá a narratív struktúra, a diskurzustípusok és a textualizációs stratégiák összefüggését írta le, majd a képi források alapján elsősorban a néprajzi cigány fotográfiákat értelmezte, illetve a néprajzi cigány reprezentációk tematikus rendszerét vizsgálta. Az értekezés utolsó fejezete az *Összegzés*, amely a kutatás fontosabb eredményeit mutatja be, továbbá az értekezés megközelítését hozzákapcsolta magyarországi cigánykutatások ábrázolásmódjaihoz.

II. Az alkalmazott módszerek vázolója

A *cigány/roma identitás és a cigány reprezentációk néprajzi vonatkozásai* című tárgykonstrukció heterogén néprajzi forrásanyagot dolgozott fel, a tárgy felépítésének és a forrásfeldolgozásnak a folyamata pedig módszertani reflexiókkal kapcsolódott össze. A kutatás módszereinek leírása jól közelíthető a néprajzi módszertannal, így Szilágyi Miklós és Wolfgang

Kaschuba rendszerezéseivel. A *cigány/roma népismeret és identitáskonstrukciók* című fejezetben a néprajzi források között a cigány/roma népismeretre vonatkozó elképzelések és cigány/roma népismereti tankönyvek szerepelnek. A kutatás közvetlen tárgyai a cigányokra/romákra vonatkozó diskurzusok és narratívumok. A *Cigány/roma identitástervezetek és reprezentációk a társadalomban* című fejezet néprajzi forrásai a cigány/roma népismereti tankönyvekkel és identitáskonstrukciókkal kapcsolatban megjelent újságcikkek és különböző szakértőknek a népismereti tankönyvekről és identitáskonstrukciókról írt bírálatainak kéziratjai, majd egy romák által szerkesztett és az interneten megjelenő elektronikus újságnak a cigány/roma népismereti tankönyvekkel és oktatással foglalkozó írásai és olvasóinak hozzászólásai, végül az egyik napilapnak egy médiaeseményt követő cigány/roma reprezentációs konfliktust bemutató és alakító cikksorozata és az olvasói hozzászólások egy része. A kutatás közvetlen tárgyai az előző fejezethez hasonlóan a cigányokra/romákra vonatkozó diskurzusok és narratívumok, amelyek részben kapcsolódnak a népismereti diskurzushoz és narratívumokhoz, részben pedig olyan narratívumok, amelyek átvezetnek a cigányokról/romákra vonatkozó társadalmi reprezentációs rendszerbe. A *cigány/roma népismeret néprajzi vonatkozásai* című fejezet néprajzi forrásai ismét cigány/roma népismereti tankönyvek. A kutatás közvetlen tárgyai ebben az esetben is különböző narratívumok. A *Cigány/roma reprezentációk a XIX. század végén* című fejezet néprajzi forrásai a 19. század végén és a 20. század elején született néprajzi, statisztikai, illetve néprajzi reprezentációs rendszerek, amelyek az etnikai rendszer részeként írják le és egyben konstruálják meg a cigányokat mint etnikus csoportot. A kutatás közvetlen tárgya egy statisztikai adatfelvételre épült és két leíró jellegű néprajzi narratívum. A *Néprajzi cigány reprezentációk a debreceni Déry Múzeumban* című fejezet néprajzi forrásai között szerepel a debreceni Déry Múzeum cigányokra vonatkozó teljes anyaga. Ebben a forrásanyagban szöveges, elbeszélő és képi, festett és rajzolt, illetve fotográfált források egyaránt előfordulnak, amelyek döntő többségükben néprajzi jellegűek. A kutatás közvetlen tárgyai a cigányokra/romákra vonatkozó néprajzi és képzőművészeti diskurzus, továbbá a szöveges, illetve a képi narratívumok. Néprajzi forrásnak tekintetem minden olyan adatrendszert, amely közvetlenül ilyen jellegű ismeretet tartalmazott vagy közvetetten hozzájárult a tárgykonstrukció felépítéséhez, így a források néprajzi jellegét a tárgy diszciplináris koncepciója, míg a felhasznált néprajzi kutatási módszereket a néprajzi források típusa, a kutatási célok és a kutatás közvetlen tárgyai együttesen határozták meg. A néprajzi források különböző típusaihoz a néprajzi forráskritika megfelelő változatai rendelhetőek hozzá. Így forráskritika társul a cigány/roma népismereti tankönyvekhez mint elbeszélő forrástípushoz, a cigány/roma identitásvitát és a reprezentációs konfliktust bemutató különböző újságcikkekhez, a századfordulón

keletkezett néprajzi, statisztikai és néprajzi leírásokhoz, a Déri Múzeum szöveges, elbeszélő forrásaihoz, a képzőművészet körébe tartozó képi, festett és rajzolt alkotásokhoz, illetve a múzeum különböző gyűjteményeiben található fotográfált forrásokhoz. A források egy része azonban összetett. Így a cigány/roma népismereti tankönyvek elbeszélései a heterogén összetételű írásos forrásanyag mellett, azoknak alárendelten képeket, ábrákat, rajzokat, festményeket és fényképfelvételeket is tartalmaznak, amelyeknek funkciója a szövegek illusztrálása, illetve még hangzó, elsősorban zenei anyag is kapcsolódik az elbeszélői rendszerhez, vagy kibővített és egyben elektronikus változataik is vannak. A Déri Múzeum egyik elbeszélő forrásához szintén ábrák, rajzok és fényképfelvételek tartoznak, amelyek azonban nem alárendeltek a szövegnek, hanem a szöveg, az ábrák, a rajzok és a fényképek kiegészítik egymást. A fotográfiáknak egy további, a történeti anyaghoz tartozó része olyan rajz fényképes másolata, amely ma elsősorban képzőművészeti alkotásnak minősülne, de ugyanakkor néprajzi forrásnak is tekinthetők, mivel közvetlenül a 19. század közepe után keletkeztek, és eredetileg egy újságban adták közre őket a hazai népelet bemutatásának céljával, egy sorozat darabjaként, szöveges értelmezéseikkel együtt. A cigány reprezentációk közé sorolható fotográfiák egy további hányada pedig olyan nem néprajzi felvétel, amely a múzeumi dokumentációs követelmények miatt keletkezett, és eredeti státuszuk alapján elbeszélő források, numizmatikai tárgyak vagy képzőművészeti alkotások.

A néprajzi diszciplína forráskritikai gyakorlatán túl azonban fontosak a kutatás közvetlen tárgyai és a források felhasználását meghatározó részleges kutatási célok is, mivel a részleges kutatási célok kapcsolata hozza létre a tárgykonstrukciót. A kutatás közvetlen tárgyai ugyanakkor elvonatkoztatások eredményei, mivel a meghatározások során már eltekintünk a források empirikus sokféleségétől a részleges kutatási célokkal összefüggésben, ennek következtében pedig a források már a tárgykonstrukció szempontjából is értelmezhetőek lesznek. A tárgykonstrukciónk szempontjából a kutatás közvetlen tárgyai így olyan különböző diskurzusok és narratívumok, amelyek a cigány/roma identitás és reprezentációk néprajzi vonatkozásait taglalják. A diskurzuselemzés az érvelési rendszereket, a szabályrendszereket, a gondolkodási rendszereket, a társadalmi gyakorlat rendszereit alkotóelemeire, stratégiáira és motívumaira bontja. A diskurzuselemzés ezen túl azonban nem kínál kész eljárást a rekonstrukciós és dekonstrukciós tevékenységhez. A diskurzus részei az olyan képi „szövegek” is mint a festett képek, a szobrok és a domborművek, a fotók és a filmek. Wolfgang Kaschuba szerint még nem rendelkezünk a képelemzés elméletileg és módszertanilag egyaránt kiforrott eszközkészletével, amellyel a maga esztétikai és szimbolikus hatásai tekintetében megfelelően

tudnánk „olvasni” a képi ábrázolás jelentéstartalmát, illetve értelmét. Kaschuba értelmezésében a „szöveg” az írásbeli, szóbeli, képi és egyéb tárgyasult reprezentációs formák csoportja, amelyekből jelentéseket olvasunk ki és amelyekhez jelentéseket fűzünk, illetve történetek, jelentések elbeszélését fedezzük fel bennük. A szövegek a valóság reprezentációi, mivel csak azt lehet értelmezni, amit nyelvi és vizuálisan felfogunk és megértünk. A reprezentációk krízise és a kutatás módszertanának nyelvi fordulata után az észlelés, az értelmezés és fordítás nyelvi folyamatai azért váltak különösen fontossá, mivel az írás már új „valóságot” hoz létre, illetve eljuttathat bennünket a kultúra írás által történő konstruálásának tételéhez is. A megfigyelések igazsága az ábrázolás különböző módjai által részleges igazság lesz. Az írás nemcsak reprezentálja a kultúrát, hanem konstruálja is, így a kutatótól önreflexív hozzáállást követel meg. Clifford Geertz értelmezésében a szövegben különböző kulturális jelentések és szempontok találkoznak össze, a kutató pedig már nem igényel abszolút értelmezési hatalmat. A narratívumokat, amelyeket a kutatás közvetlen tárgyaként határoztam meg, úgy definiáltam mint elbeszéléseket, amelyek egyben kaschubai értelemben vett „szövegek”. A diskurzus így narratívumok rendszere. A reprezentáció fogalmának fenomenológiai értelmezést adtam. Az objektív valóságot ideiglenesen zárójelbe helyeztem, amelyet így csak különböző megnyilvánulásaiban ismerhetünk meg, vagy másként megfogalmazva a valóság a „mélyszerkezet”, amelynek sok-sok „felszíni szerkezete”, vagyis reprezentációja van.

III. Az eredmények tézisszerű felsorolása

A cigány/roma népismeret a romológiától és a tudománytól egyaránt elhatárolják a jelentésképzés alapegységei, a tematikai együttesek. A jelentésképzés alapegységei a népismeretben azért lehetnek a tematikai együttesek, mert nem egyszerűen a tudományos eredmények bemutatása formálja a szövegeket, hanem a közös etnikus identitásra vonatkozó elképzelések. A tematikai együttesek nagyobb rendszerei a népismeret, és egyben az etnikai identitás különböző változatai. A népismerettel kibővített interpretációs modell érvényességét bizonyító elemzések arra mutattak rá, hogy az általános iskolai cigány/roma népismereti tankönyvek eltérnek egymástól. Menyhért Ildikó konstrukciója a naiv, Hegyi Ildikó és Ignác József konstrukciója a laikus, míg Ligeti György inkább a szakértő kulturális gyakorlat rendszerének feleltethető meg. Menyhért Ildikó szövege a romológia, Hegyi Ildikó és Ignác József szövege a népismeret, míg Ligeti György inkább a tudományos paradigmák interpretációs típusába sorolható. A pontos megfeleltetés a kulturális gyakorlatok, az interpretációs típusok és a különböző szövegek között azért nem lehetséges, mivel a cigány/roma népismereti tan-

könyvekben a kulturális gyakorlatok és az interpretációs típusok a szerző elve alapján mint individuális alakzatok jelennek meg. A kulturális gyakorlatoknak naiv, laikus és szakértő változatait különítettem el egymástól. A romológia, a népismeret, a tudományos paradigma a kulturális gyakorlatoknak az interpretációs típusai, amelyeknek mindegyike szerepet játszott a népismereti tankönyvek konstruálódásában.

A Menyhért Ildikó identitástervezetével kapcsolatban kialakult kritikai diskurzusok a cigány/roma népismeret mint interpretációs típus átalakításának kísérletei, mivel az identitásvita résztvevői a kanonizált ismeretek meghatározásához szociális és morális funkciókat is hozzárendeltek. A cigány/roma népismereti tankönyvek és a cigány/roma reprezentáció önálló témaként nem fogalmazódott meg a társadalmi kontextusban, és nem jött létre kiterjedt nyilvános diszkurzív rendszere. A cigány/roma identitás átépítésének folyamatában, ebben az összefüggésben a kontextus rögzülése volt érzékelhető. Az identitásvita periódusában egy cigány/roma reprezentációs és önreprezentációs konfliktusban a társadalmi kommunikáció folyamataival és a figyelő közönség véleményeivel szemben a média konstrukciói zártak maradtak. A nyilvánosságban a politika, a civil szervezetek és a média intézményes képviselőinek a tematizációit mutatták be, amelyeknek társadalmi bírálata, dekonstrukciója, elutasítása, kiegészítése, elfogadása és támogatása a médiaháttérben zajlott.

A társadalmi, a politikai és a tudományos diskurzusban az identitásvita lezárta az identitástervezetek első korszakát. Az 1990-es évek után a népismereti tankönyveknek újabb konstrukciói intézményesültek, amelyek részben felváltották a korábbi periódus mintázatait. A cigány/roma népismereti tankönyvek első periódusából választott identitástervezeteket mint modellváltozatokat írtam le, szoros összefüggésben a tudományos diskurzus diszciplínáival. A második periódus mintázatainál módosítottam a leírás módján és az újabb népismereti tankönyveknél a tudományos diskurzus néprajzi vonatkozásait, az identitáskonstrukciók néprajzi kapcsolatait tekintettem át. A néprajzi vonatkoztatási rendszer a cigány népismereti tankönyvek második periódusának mintázatainál is meghatározó volt.

A Herrmann-féle 1893-as cigányösszeírás cigány reprezentációja néprajzi, statisztikai, tudományos és ugyanakkor ideológiai konstrukció, adatok és ideológiai elemek olyan rendszerre, amely statisztikai magyarázatában gyakran felhasználta a társadalomban magától értetődőnek tartott megállapításokat, továbbá a politikai és a nyelvi-etnikai nemzet ideológiáját. A herrmanni reprezentációban a „cigányügy” elkülönülten, és a felvilágosult abszolutizmus tradícióit követve rendészeti, integrációs és asszimilációs összefüggésekben mutatkozott meg. A

Borovszky enciklopédia Móricz- és Vende-féle néprajzi leírásaiban a cigányok marginalizáltak, a mesék furcsán beszélő alakjaiban, a kalákabál és lakodalmak mulattatóinak szerepében jelentek meg.

A debreceni Déri Múzeum szöveges forrásainak narratívumai olyan lokálisan kötött roma reprezentációk, amelyek nem sorolhatóak be egyértelműen a diskurzusok típusaiba. Náni János narratívái egymásra vonatkoztatottak, és gyakran egymás részleges ismétlései. Személyes és társadalmi diskurzusok, amelynek elbeszéléseiben az etnikai identitásnak meghatározó szerepe van. A személyes és társadalmi diskurzusok egyéni elbeszélései mellett azonban a narratív rendszer része a tudományos diskurzus néprajzi diszciplínája, a néprajzi diszciplína több etnikus elbeszélése, és a politikai diskurzus szocialista elbeszélése. Gaál Zsigmond narratívája elsősorban a politikai diskurzus része, statisztikai apparátusa pedig magától értetődően alárendelődött a deklarált politikai céloknak és a közigazgatás igényeinek. A néprajzi diskurzus elkülönített helyi etnikus elbeszélése is ennek a politikai diskurzusnak a függvénye. Iváncsics Nándor narratívája a tudományos diskurzusba, a néprajzi diszciplína elbeszélései közé tartozik. Az elbeszélés részletesen bemutatott és dokumentált egy élethelyzetet. A megfigyelt közösség tagjai azonban nem voltak vándorcigányok, hanem otthonukat egy munka elvégzésének idejére ideiglenesen elhagyók, egyébként letelepült emberek alkalmi csoportosulása, így megfigyelt életvitelük nem volt azonos az életmódjukkal. A primitív népekkel való kapcsolatuknak nincs bizonyítéka. A narratívum a társadalmi diskurzusból átvett etnikus antropológiai és nemi sztereotípiák kivételével, a tudományos diskurzus archaizáló intenciója ellenére, a cigányok néprajzi leírásában megbízható és érvényes maradt az empirikus tárgyak szintjén.

A debreceni Déri Múzeum képi forrásainak térbeli rendszerében a néprajzi cigány reprezentációk összefüggő helyi időbeli rendszereiről nem beszélhetünk, mivel ehhez nem elegendő egy-egy településen a fotografálás alkalmainak és az elkészült fotográfiáknak a száma. Nagyobb néprajzi érvényességre tarthatnak igényt a térben és időben pontosan meghatározott tematikus leírások, mivel a cigányról készült fotográfiáink többsége különböző lokális, és egyben tematikus sorozat része.

A néprajzi cigány reprezentációk tematikus rendszerében három korszak különült el egymástól. A néprajzi fotográfia érdeklődése kezdetben még nem fordult határozottan a cigányok felé, akik így csupán kuriózumokként tűnnek fel ebben az időszakban. A Déri Múzeum anyagában a néprajzi cigány fotográfiák rendszeres gyűjtését megelőző periódus az 1940-es évek

végéig tartott, ezért csak szórványosan fordulnak elő a néprajzi gyűjteményben cigányokról készített fotográfiák. A rendszeres gyűjtés lezárulása utáni korszakból szintén nagyon kevés fényképünk van. A Déri Múzeum néprajzi cigány anyagában az 1950 és az 1966 közötti időszakból áll rendelkezésünkre viszonylag sok és pontosan adatolt fotográfia.

A magyarországi cigányokról készített fotók történeti típusai és a Déri Múzeum cigányokról készült néprajzi fotográfiai anyaga között több ikonográfiai párhuzam van. A fotók típusainak kialakulása és az ikonográfiai motívumok felbukkanása között azonban nincs szoros kronológiai megfelelés, illetve a múzeum cigány reprezentációinak többsége nem helyezhető el ebben az ikonográfiai rendszerben.

A debreceni Déri Múzeum néprajzi cigány reprezentációi terepéhez kapcsolódó etnográfiai rendszert alkotnak. A Déri Múzeum néprajzi cigány reprezentációinak több mint fele a szokásfotók körébe tartozik. Az első változata a lakodalmas szokásfotó. A második változat hétköznapi, rutinszerű egyéni és társas cselekvéseket ábrázol. A harmadik szokásfotó változat a táncfotó. Ebbe a fotótípusba tartozik a korszakban született néprajzi cigány reprezentációk 41 %-a. A táncfotók aránya folklorisztikai karaktert ad a Déri Múzeum néprajzi cigány reprezentációs rendszerének.

A debreceni Déri Múzeumnak az 1950 és 1966 közötti korszakból fennmaradt néprajzi fotográfiai anyagában a fotótípusok arányai és a fotográfiai, etnográfiai jelentésadó technikák használata egyaránt utalhatnak fényképészeti, tudományos, etnográfiai iskolára, vagy a fotográfusok, etnográfusok egyéni preferenciáira, néprajzi érdeklődésük irányaira, és ezzel a gyűjtemény individuális meghatározottságára.

A fotográfiai és etnográfiai jelentésadó technikák közül a leggyakrabban használt módszerek a sorozatképzés, a beállítás, az idealizálás, a sűrítés, az archaizálás és az egzotikum. A sorozatképzés és a beállítás a cigányokról készített néprajzi fotográfiai anyag egészére jellemző alaptendencia.

A cigányokról készült néprajzi fotográfiák értelmezésének problémái annak a helyzetnek a következményei, hogy a fotográfiák többszörösen kódoltak. A készítésük során és az olvasatukban egyszerre érvényesülnek a fotográfia, a néprajzi fotográfia, a néprajzi cigány fotográfiák általánosabb, illetve a fotográfusok és a fotográfiák megfigyelőjének egyéni kulturális kódjai.

IV. A szerzőnek az értekezés tárgyában megjelent vagy igazoltan kiadásra elfogadott publikációi a lapszám feltüntetésével

- 2004a Sűrítés és keret. Gyarmathy Livia A lépcső című filmjének interpretációja. *Tabula*. VII. 2. 333-340.
- 2006a Népismereti- és „romapedagógiai” tankönyvek, tanulmánygyűjtemények és összefoglaló munkák annotált irodalomjegyzéke. Összeállítás és ismertetések. In Fátyol Tivadar - Fleck Gábor - Kőszegi Edit - Szuhay Péter (szerk.): *A Roma Kultúra virtuális Háza*. Megközelítően: 1-200. Multimediális DVD-ROM. Virtuális téralkotás: Macrobite Bt. Budapest: Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium - Phare „Összetartó társadalom megteremtése” program
- 2006b Vrana mámi mesél. Roma népismeret az általános iskolák 1-4.osztálya számára. *Ethnica*. 2006. VIII. 2. 75-76.
- 2006c Érettségiről tanároknak. Cigány népismeret. *Ethnica*. VIII. 4. 157.
- 2006d Jafi Meseországban. Lakatos János sarkadi cigány népmeséi. *Ethnica*. VIII. 1. 40-41.
- 2007a Cigány/roma identitáskonstrukciók. In Wilhelm Gábor (szerk.): *Hagyomány és eredetiség*. 198-216. Tabula könyvek 8. Budapest: Néprajzi Múzeum
- 2007b Médiareprezentációk: a cigányok/romák konstruálása a médiában és a társadalomban. *Mediárium*. I. 1. 3-14.
- 2007c Cigány/roma reprezentációk és a befogadók kapcsolata. *Mediárium*. I. 2. 101-108.
- 2007d A cigányok Szatmárban a XIX. század végén. In Prof. Dr. Belina Károly - Dr. Klebniczki József - Lipócziné dr.Csabai Sarolta - Borsné dr. Pető Judit (szerk.): *AGTEDU 2007*. CD-ROM. 323-329. Kecskemét: Kecskeméti Főiskola
- 2007e Cigány világok Európában. *Ethnica*. IX. 2. 64-65.
- 2007f Lokális cigány közösségek Gömörben. Identitásváltozatok marginalitásban. *Ethnica*. IX. 3. 99.
- 2007g Mindennapi előítéletek. Társadalmi távolságok és etnikai sztereotípiák. *Ethnica*. IX. 3. 99-100.
- 2008a A Bazi nagy roma lagzi című médiaprodukció reprezentációja a Magyar Hírlap online-ban. In: Dr. Szendrey Sándor – Pinczésné dr. Palásthy Ildikó (szerk.): *Tanulmányok 2006*. 65-80. Debrecen: Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola

- 2008b A cigányok a Kárpát-medence etnikus rendszerében a 19. század végén. Az etnikai csoport mint statisztikai konstrukció. In Dr. Szendrey Sándor – Pinczésné dr. Palásthy Ildikó (szerk.): *Tanulmányok 2006*. 273-287. Debrecen: Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola
- 2008c A cigány népismeret és a néprajz. Cigány népismereti tankönyv a 7-12-osztály számára. *Mediárium*. II. 1-2. 112-115.
- 2008d A romák helyzete és esélyei. A romák minőségi oktatáshoz való egyenlő mértékű hozzájárítása, Magyarország. Országjelentés. *Mediárium*. II. 1-2. 118-121.
- 2008e A romológia alapszerkezete. Ismeretek a romológia alapképzési szakhoz. *Mediárium*. II. 1-2. 115-117.
- 2009a Kutatás közben. Cigány/roma reprezentációk a debreceni Déri Múzeumban. In Tóth Ferenc (szerk.): *Tanulmányok 2007-2008*. 61-68. Debrecen: Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola
- 2009b A cigány reprezentációk szöveges forrásai a debreceni Déri Múzeum Néprajzi Adattárában. *Ethnica*. XI.. 2. 37-43.
- 2010a A néprajzi cigány reprezentációk képi forrásai a debreceni Déri Múzeum Néprajzi Adattárában. In Magyarai Márta (szerk.): *A debreceni Déri Múzeum Évkönyve. Annales Musei Debreceniensis de Friderico Déri nominati. 2008-2009*. 117-124. Debrecen: Hajdú-Bihar Megyei Múzeumok Igazgatósága
- 2010b Kutatás a terepen. In Pinczésné dr. Palásthy Ildikó (szerk.): *Az adhatás gyönyörűsége és a ma öröme*. 129-137. Debrecen: Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola
- 2010c Cigány reprezentációk a Déri Múzeum gyűjteményeiben. In Tóth Ferenc (szerk.): *Tanulmányok 2008-2009*. 61-67. Debrecen: Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola. *Megjelenés alatt*.
- V. A szerző további, megjelent vagy igazoltan kiadásra elfogadott publikációi a lapszám felüntetésével
- 2004b Külföldiek a magyar munkaerőpiacon. In: Dr. Szendrey Sándor (szerk.): *Tanulmányok*. 145-157. Debrecen: Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola
- 2004c Az orvosi antropológia és az orvosi szociológia: az etnikum problémája. In Dr. Szendrey Sándor (szerk.): *Tanulmányok*. 158-165. Debrecen: Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola.

- 2005a A nyilvánosság alakzatai. Menyhért Ildikó Zöld az erdő című cigány népismereti tankönyvének konstrukciója/dekonstrukciója a politikai és a szakmai nyilvánosságban. In Pap Tibor (szerk.): *Utak a nyilvánossághoz*. 1-28. ROMA CD-ROM. Szeged: Zenett Kiadó.
Után közlés.
- 2005b Az orvosi antropológia és az orvosi szociológia: az etnikum problémája. In Pap Tibor (szerk.): *Utak a nyilvánossághoz*. 1-9. ROMA CD-ROM. Szeged: Zenett Kiadó.
Után közlés.
- 2005c Sűrítés és keret. Gyarmathy Livia A lépcső című filmjének interpretációja. In Pap Tibor (szerk.): *Utak a nyilvánossághoz*. 1-10. ROMA CD-ROM. Szeged: Zenett Kiadó
Után közlés.
- 2005d A Bazi nagy roma lagzi című médiaprodukció reprezentációja a Magyar Hírlap online-ban. In Pap Tibor (szerk.): *Utak a nyilvánossághoz*. 1-20. ROMA CD-ROM. Szeged: Zenett Kiadó
Után közlés.
- 2008f A cigányok Szatmárban a XIX. század végén. In Prof. Dr. Belina Károly - Dr. Klebniczki József - Lipócziné dr. Csabai Sarolta - Borsné dr. Pető Judit (szerk.): *AGTEDU 2007*. 323-329. Kecskemét: Kecskeméti Főiskola
Után közlés.
- 2008g Esélyegyenlőség, diszkrimináció, szociálpolitika. In: Dr. Szendrey Sándor – Pinczésné dr. Palásthy Ildikó (szerk.): *Tanulmányok 2006*. 89 -108. Debrecen: Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola
- 2008h A magyar folklorisztika felfedezése. *Ethnica*. 2008. X. 2. 74-75.
- 2008j Narratív struktúra, diskurzustípusok, narratívák és textualizációs stratégiák. *Mediárium*. II. 3-4. 82-92.
- 2009c Mentális térképek: etnikus hasonlóságok és különbségek. In Tóth Ferenc (szerk.): *Tanulmányok 2007-2008*. 30-43. Debrecen: Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola